

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 13

KETVIRTADIENIS, BIRŽELIO (JUNE) 23, 1988

KAINA 25 c.

Kasdien

**Nedavė to, ko tikėjosi
Didžiausiu laimėjimu yra...
Irašys negražiomis raidėmis
Vilniaus jaunimo teatras**

Nežiūrint kaip buvo svarbus prezidento Reagan ir M. Gorbačiovo aukšto lygio susitikimas Maskvoje, bet siekėjai per nusiginklavimą taikos pasaulio žmonijai nedavė to, ko tikėjosi — dėl pradėjimo likviduoti strateginių branduolinių raketų nesutarė, paliko kitam kartui.

Nežiūrint susitikimo visų gerų pusių parodė, kad Vakaruose, imtinai Jungtinėse Valstijose, ultrakonservatorių jėgos dar gana pajėgios trukdyti tarptautinės politikos geriams norams vystytis.

Prezidento Reagan ir M. Gorbačiovo aukšto lygio susitikime Maskvoje didžiausiu laimėjimu yra, kad reikia šaltąjį karą likviduoti ir siekti pasaulio tautų taikos sambūvio. Šia kryptimi net atlikti keli būdai sekr. Shultz ir ministras Shevarnatzė pasirašė sutartis kultūriniais mainams plėsti, mainytis studentais, sutartėlių nepakanka. Reikia daug stipresnių sutarčių, kaip savitarpio prekybos didinti, jos lengvatų, susitarimo dėl regionalių konfliktų užgesinimo...

Cia prezidento ultrakonservatoriai patarėjai ir vėl sutrukdė.

Sekant prez. Reagan ir M. Gorbačiovo aukšto lygio susitikimo eigą Maskvoje, atrodė, kad prezidentui buvo svarbiausia disidentai ir "refusininkai" žydai. Prezidentas Reagan jiems skyrė žymią susitikimo laiko dalį.

Nuvykus į susitikimą daug svarbesniems reikalams, buvo nei šis, nei tas prezidento kišimasis į svečių šalies vidaus reikalus. Nenuostabu, kad kai kurie aukšti tarybiniai pareigūnai pastebėjo, jog jiems nereikia, kad kas nors juos mokytų kaip turi valdyti jų šalį.

Tokiais ėjimais susitikimo metu JAV prezidentas savo vardą į istoriją įrašė negražiomis raidėmis.

Būtų galima ir daugiau pakomentuoti iš prez. Reagano ir M. Gorbačiovo aukšto lygio susitikimo Maskvoje, bet palikime kitam kartui, ir pašnekėkime kas šiuo metu dėjosi pas mus lietuviškoje išeivijoje.

Lyg tyčia tuo metu į Ameriką buvo atvykęs Vilniaus jaunimo teatras, pakviestas dalyvauti Chicagoje pasauliniame teatru festivalyje. Ir tenka pasakyti, kad tai triumfo, pastatydamas Royal-George teatre A. Chechovo "Dėdė Vania" ir V. Korostylevo "Pirosmani, Pirosmani".

Teatro meno žinovai Vilniaus jaunimo teatrą net įrikiavo į pasaulyje penkių geriausiųjų teatrų grupę!

Vilniaus jaunimo teatras buvo

Nuotraukoje: Dainuoja LTSR Vidaus reikalų ministerijos kultūros ir Sporto rūmų moterų vokalinis ansamblis.

Jono Juknevičiaus nuotr.

KAS PASKLEIDŽIA LIETUVIŠKĄ KŪRYBĄ PASAULYJE

Kas nori išeivijoje žinoti, koks platus dabar Lietuvos kelias į kultūros pasaulį, tai ir žinos, jeigu tik skaitys Lietuvos spaudą. Įvairiapusiškas ir gausus Lietuvos kultūrinis bendravimas su kitomis tautomis. Palyginti su 1939 metais, ir kokia nors perspektyva, nėra prasmės ir reikalo. Vien pernai daugiau kaip 2000 Lietuvos meno atlikėjų ir kultūros darbuotojų pabuvojo svetur. Daugiau kaip 1000 užsienio menininkų ir kultūrininkų svečiavosi Lietuvoje. Su kuo čia jau belygins! Vien tik Vilniaus jaunimo teatro šiemetinės kelionės ką reiškia: JAV, Austrija, Suomija. O juk panašiose išvykose dalyvavo ir dalyvauja daugelis profesionalių Lietuvos meno kolektyvų. Ko vertos tokiu atveju kalbos apie lietuvių kultūros

nemažesnis įvykis ir Amerikos lietuviškojoje išeivijoje. New Yorke naujieji ateiviai, dar tebevedinami dypukais, atvykę iš Vilniaus teatrą pasitiko Kultūros "Židinyje. Kelių šimtų žmonių publika išskėstomis rankomis, neprašiau ir Chicagoje Jaunimo Centre Lietuvos aktorių pasitikė.

Įpratusiems nacionalistų spaudoje skaityti, kad besilankantys Amerikoje iš Lietuvos menininkai bei kultūrininkai yra atsiųstieji, esą tik parinktieji komunistų partijos agentai. Toks šiltas iš Vilniaus atvykusių jaunimiečių priėmimas ir su jais susitikimas buvo stačiai "stebuklas". Bet tai nebuvo joks "stebuklas". Buržuazinių nacionalistų antitarybinė propaganda, nukreipta prieš Lietuvą, prieina liepto galą. Naujųjų ateivių, dar vis tebevedinamų dypukų, sveikai galvojanti inteligentija ir pilkoji žmonių masė, Vilniaus jaunimiečius pasitikdama išskėstomis rankomis jau tarė savo svarų žodį.

Kiekvienas doras Amerikos lietuvis šį tartąjį žodį sveikina.

S. J. Jokubka

izoliuotumą, periferiškumą ir panašius dalykus?

Bet ir tai, jog Lietuvos atlikėjai profesionalai reprezentuoja svetur savitos lietuvių kultūros pasiekimus, erzina kai kuriuos emigracijos kultūrinis politikierius. Prisimename, kaip A. Landsbergis užsiiminėjo „Draugo“ puslapiuose insinuacijomis dėl to, kad Lietuvos menininkai susilaukia pripažinimo Vakarų Europoje. Čia kurnesisuksi, vis ne taip: nevažiuo... — blogai, važiuoja — dar blogiau. Prisimename ir demagogiją, kuri to paties autoriaus tame pačiame laikraštyje buvo išleista dėl Vilniaus jaunimo teatro kelionės į Ameriką...

Taigi, tie ponai, kurie skelbia lietuviškos kultūros patriotais, ne tik kad nepadaeda jos tarp užsieniečių garbingai populiarinti, bet ir skleidžia melagingą informaciją apie Lietuvos kultūrą, jos tarptautinį autoritetą. O ne tik Lietuvos kultūros ugdymu, bet ir jos sklaidimu pasaulyje tenka užsiimti tiems Lietuvos žmonėms, kuriuos landsbergiai ir kiti apankantys nuo neapykantos antitarybininkai nuolat įžeidinėja. Ir dirba šį darbą jie vis sėkmingiau, nekreipdami dėmesio į landsbergių bei jų bendraminčių blogą valią, tiesiog be jų apsieidami ir net jų nežinodami.

Tai rodo ir Lietuvos autorių teisių agentūros darbas. Štai šios įstaigos darbuotojai vien pernai paruošė ir išsiuntė reklamines informacijas į daugelį užsienio šalių — apie 170 pavadinimų kūrinių siūloma panaudoti kitų kraštų kultūriniam gyvenime. Lietuvos leidyklos per 1987 metus pagal sutartis sutiko, kad svetur būtų panaudoti 102 Lietuvos autorių kūriniai, t. y. suteikė autorines teises. Taigi, Lietuvos leidyklos tapo rimtu tarptautiniu partneriu kultūriniam gyvenime. Vien Maskvos tarptautinėje knygų parodoje-mugėje Lietuvos leidėjai surengė 56 susitikimus su užsienio leidyklų atstovais iš JAV, Italijos, Didžiosios Britanijos, VFR, Japonijos, Belgijos, Izraelio, Olandijos.

Trumpai

— General Electric kompanijos 67,000 darbininkų profsajunga pradėjo derybas dėl naujo darbo kontrakto. Kompanija praeitais metais turėjo \$2.9 bilijono pelno.

— Netrukus išbandymams bus paleisti Stealte markės bombonešiai. Kiekvieno tokio bombonešio pagaminimas valstybei kaštuoja \$450 milijonų.

— Devyni iš dešimties Vakarų Vokietijos suaugusių darbininkų klasės vaikams reikalauja geresnio švietimo.

Tai kurgi čia lietuviškos knygos izoliuotumas?

Į 25 valstybes partneriams pagėdaujant buvo pasiūsta daugiau kaip 500 knygų, 300 muzikos kūrinių, 40 pjesių, daugiau kaip 2000 nuotraukų, skaidrių ir t. t. 69 užsienio adresais siunčiamas žurnalas „Litva literaturnaja“, kuris padeda populiarinti lietuvių kultūrą.

O ką liudija tai, jog vien pernai spausdinti užsienyje buvo išsiųsti 154 mokslo darbai, daugiausia — į JAV, VDR, D. Britaniją, VFR, Olandiją, Prancūziją, Austriją? Net į 23 valstybes!

Mūsų turimomis žiniomis 1987 m. užsienyje buvo atliekami 35 Lietuvos kompozitorių 42 kūriniai. Jie skambėjo D. Britanijoje, Belgijoje, Japonijoje, Suomijoje, Svedijoje, VFR, Šveicarijoje, Jugoslavijoje, Vengrijoje, Čekoslovakijoje ir kitur. Kada šitaip buvo? Prancūzų muzikinė firma susidomėjo visa B. Kutavičiaus kūryba. VFR muzikinė firma užsisakė visus O. Balakausko kūrinius.

Praėjusiais metais vestos derybos su 30 delegacijų dėl Lietuvos autorių kūrybos skelbimo užsienyje. Tos delegacijos atstovavo Prancūzijai, Suomijai, Kubai, Kinijai, JAV, Australijai, Svedijai, Norvegijai, Kanadai, Graikijai ir kt.

O ką šioje srityje padarė emigracinės organizacijos, „Draugas“ su „Akiračiais“ arba pats A. Landsbergis? Nebent šį patriotinį Lietuvos žmonių darbą viešai apdergė.

Įdomu yra žinoti, kaip atrodo kultūrinis tarptautinis Lietuvos bendravimas ir pagal honoraro mokėjimą. Pernai Lietuvos autorių teisių agentūra apmokėjo honorarus už pjeses užsienio autoriams devyniose šalyse — Lenkijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Prancūzijoje, Vengrijoje, JAV, Jugoslavijoje, VFR ir VDR. Estradinės muzikos autoriams atsilyginta net 26 šalyse. Daugiausia — JAV: apie 5,5 tūkstančio rublių. Be čia paminėtų šalių, honorariame sąraše yra ir Italija, D. Britanija, Danija, Svedija, Argentina, Ispanija, Australija bei kt. Lietuvos autorių populiarinimą svetur liudija ir jų gauti honorarai iš užsienio. Pavyzdžiui, 1986 m. mūsų tarybiniais autoriams vien už pjeses užmokėta apie 130 tūkstančių, o pernai — apie 170 tūkstančių rublių. Tad lietuvių kuriama kultūra, jų menas sklinda po pasaulį. Žinoma, iš Vilniaus, ne iš kur kitur. Be abejo, dabartinės Lietuvos žmonių pastangomis...

Vytautas Ingautas

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS — 3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

ZODIS PRIEŠ IŠVYKSTANT

“Vilnis — darbininkų istorijos puslapiai

Galima pereiti išilgai visą Halsted gatvę Chicagoje ir iš žmonių sužinoti daugiau apie Amerikos lietuvių istoriją, negu yra parašyta bet kurioje knygoje apie Amerikos lietuvius.

Tos istorijos pagrindiniais veikėjais — kaip ją berašytume — būtumėt Jūs, brangieji “Vilnies” leidėjai ir skaitytojai, tie, kurie dirbot krauju dvokiančiose Chicagos gyvulių skerdyklose, kuriose už duonos kąsnį paauciojote sveikatą Pullmano traukinių vagonų fabrikuose, kas sunkiais depresijos metais, o pagaliau anksčiau ir vėliau prisidėjote pastatyti tokį gražų Chicagos miestą, kuriuo visa Amerika didžiuojasi, kurį visame pasaulyje žmonės žino, kaip ateivių sostinę. Aš asmeniškai didžiuojuosi, kad Chicagai išgarsėti daug prisidėjo ir lietuvių rankos. Jūs lietuviai ateiviai turtinote šią šalį, atvykę neieškodami rasti viską, kaip sakoma, “ant gatavo”, kaip padarė Marquett Parko gyventojų dalis. Apie tai sakau, ne norėdamas suniekinti kitus Chicagos lietuvius, nes jų tarpe yra labai daug padorių, darbščių ir talentingų žmonių. Tai sakau, pabrėždamas, kad **senesniosios kartos lietuvių teko sunkiausioji ir nedėkingiausioji dalis.**

Ne visai ją išlaikė. Jau per penktą metų matom užkalta Lietuvių auditorijos duris, namų išdaužytus langus. O čia gi kažkadaise virte virė lietuviškosios kolonijos gyvenimas, vyko koncertai, suvažiavimai, kultūra. O čia pat — buvo “Mildos” teatras. Gaila, man dar čia neteko būti, kai susirinkdavo šimtai, tūkstančiai vilniečių. Bet žinau — susirinkdavo! Ir kokius priėmimus surengdavo artistams, svečiams iš Lietuvos!

Metai išretino Jūsų gretas. Bet nė kiek nesumažėjo Jūsų meilė gimtinei, meilė Lietuvai. Tai matas, kuris nesikeičia jeigu ji daugintum dešimtis ar tūkstančius kartų. Tų Jūsų nuoširdžių jausmų Lietuvai, ištikimybės savo klasės ir tautos broliams ketveris su puse metų liudininku buvau ir aš.

Ne kaip dažnai skrisdavau į Chicago, bet jei atvykdavau, būtinai aplankydavau “Vilnį”. Pirmiausiai skrisdavau į “lietuviškąją Chicago”, o be Taigi, vaikščiojant Halsted gatvę Chicagoje, daug ką galima apmastyti, negu bejausmis istorijos vadovėlis man pasakojo užmūrytieji Jūsų redakcijos langai.

Dabar tos “ultraviškųjų tautinių dovanų” plytų mėtymo laikai jau tarsi praėję, nors jų vieną spėjau gauti į savo automobilio langą dar ir New Yorke. Daug daugiau įtūžio patyrėte Jūs tais slogiais metais, apie kuriuos šiandien vengia prisiminti net Amerikos konservatoriai.

Tik, štai, teisūs pasirodėte Jūs, o ne tie “plytų mėtytojai”. Didžioji išeivijos — tame tarpe ir pokarinės — dalis, kurios širdyje dar teberusena patriotizmas, jausmai Lietuvai, neišvengiamai atėjo prie to, ką jau dešimtmečiais Jūs vykdotė.

Kai rašau šias eilutes, katalikiškajame “Jaunimo centre pakviestieji jau koncertuoja Tarybu Lietuvos teatro artistai. Ar bebuvu galima tą įsivaizduoti prieš 20, ir 10 ar vos 5-erius metus? Dabar Jūs galite vaikščioti pakelta galva, nes Jūs pradėjote šį kelią.

Artimiausiu metu New Yorke sustabdys Jūsų vyresnės sesės “Laisvės” leidimą. Taip laisviečiai ažuolai: Antanas Bimba, Rojus Mizara, Povilas Venta. Neįsivaizduojamas dabartinių “Laisvės” leidėjų ir redaktorių pasiaukojimas laikraštį taip ilgai išlaikė.

Žmonės — didžiausiais JAV pažangiųjų lietuvių judėjimo turtas. Į darbininkų judėjimo istoriją įėjo Andriulis, Mažeika, Gasiūnas, ilgamečiai.

Dar besimokydamas Vilniaus universitete, iš savo profesorių pirmąkart išgirdau daugelio Jūsų vardus. Šiandien “Vilnį” žmonės perka visuose Lietuvos miestuose, ir žinau, kad ją per kelias valandas išgraibsto.

Neišmatuojamas Jūsų triūsas, Jūsų ištikimybė savo laikraščiu. Būdamas profesionaliu spaudos darbuotoju, žinau, koks tai didelis darbas. Lietuvoje tokį laikraštį leisti didelis būrys specialiai išmokslintų ir paruoštų žurnalistų. Čia gi visas vargas gula ant redaktoriaus Jono Jokubkos, administratoriaus Juliaus Urbiko, nedidelio, bet ištikimo aktyvo — Marazienės, Litvino, Patacko, Vaitku, Nelės de Schaff — pečių. Šlauda širdį, kad retėja Jūsų gretos, kad ligos ir mirtis atima Jūsų geriausius autorius ir skaitytojus. Tuo didesnė pagarba tiems, kas sutelkia gretas ir tęsia darbą.

Būdamas kad ir neoficialus Tarybų Lietuvos atstovas, lietuviškosios spaudos darbininkas, noriu pabrėžti meilę ir pagarbą, kurią visiems Jums, mielieji vilniečiai, jaučia mūsų krašto žmonės, respublikos vyriausybė.

Jūs atliekate didelį darbą, išlaikydami lietuvių tolimame krašte, saugodami mūsų gražią kalbą, turtindami mūsų po visus žemynus išsibarsčiusios tautos istoriją, šlovindami Lietuvos vardą. Jūs, esu įsitikinęs, daug nuspelnot ir šiam gražiam kraštui Amerikai, nes darot ji turtingesnį, labiau demokratišką ir visiems teisingesnį. Jūs kovojate už taiką, kuri reikalinga visiems pasaulio žmonėms.

Prieš ketveris su puse metų atvykęs su šeima dirbti į Ameriką, čia radau

2

Nevykę pranašystės ir pranašautojai

Klerikalinis visuomenės veikėjas, literatūrologas profesorius Juozas Eretas prieš 50 metų žurnale “Liepsnos” tvirtino: “Pabalti ja miršta”. Jis turėjo galvoje Lietuvą, Latviją, Estiją. Anot jo, kraštas ir patriarchalinės gerovės būklė, pramonei kuriantis, jau tada buvo “traukiamas į bedugnę, iš kur išsigelbėti vilties jau nėra”. Šis šveicaras Lietuvą pažino menkai ir galima būtų atleisti už tokį paviršutiniškumą. Beje, ir lietuvių inteligentai profesoriai Kazys Pakštas, Antanas Maceina, kiti vertino padėti panašiai, pranašaudami lietuvių tautai neišvengiamą galą savo etnografinėse žemėse. Prisimename? Kazys Pakštas net siūlė perkelti Lietuvą... į Madagaskarą.

Atsidūrę emigracijoje (o Eretas grįžo į Šveicariją), šitie žmonės neatsisakė nihilistinių pažiūrų. Tik pasikeitė akcentai: į tariamą bedugnę mus traukė jau ne miestas su savo blogybėmis, o Tarybų valdžia. Tuo pačiu buvo padėtas pamatas lietuviškajai išeivijos sovietologijai.

Neseniai Lietuvos spaudoje buvo aptarti buvusio vilniečio mokslininko, dabar emigranto Vytauto Skuodžio veikla ir jo veikalas “Dvasinis genocidas Lietuvoje”.

Jis irgi pranašauja žūtį lietuvių tautai, apie tai garsiai kalba ir išeivijoje. Atkreipsiu gerbiamųjų skaitytojų dėmesį į vieną bendrą aplinkybę — visi suminėtieji asmenys buvo arba yra religiniai veikėjai.

Vargu ar toks sutapimas yra atsitiktinumas. Religinis misticizmas, kuris būdingas V. Skuodžio raštams, buvo ryškus tiek Ereto, tiek Maceinos veikaluose. Ant šio nevirtito filosofinio pagrindo susiformavo praktinė galvosena, kur visko po truputį: patriarchalinio Lietuvos kaimo idealizavimas, nepakantumas laisvamaniams, o mūsų dienomis — ateistams, krikščionybės ir tautiškumo tapatinimas. Bet svarbiausia kitkas: tiek vakarykščiai, tiek naujieji Lietuvos katalikų bažnyčios ideologai toli nuo tikrovės reiškinį, jų spėjimai ir numatymai neverti nė sulūžusio skatiko! Pabaltijo tautos gyvuoja ir gyvuos, ir tikrai nevykę pranašautojai vienas po kito tykiausiai pasitraukia iš gyvenimo.

Būtų neteisinga nutylėti faktą, kad vyresniosios kartos Lietuvos katalikų bažnyčios ideologai — iš tokių paminėtinas dar Mykolas Krupavičius — ketvirtą dešimtmečio viduryje buvo sukritikuoti už pragmatizmo stoką, už gyveni-

mo realiųjų nematymą. Jaunieji klerikalų ideologai — A. Damušis (tebegyvena išeivijoje), L. Prapuolenis, J. Ambrazevičius — pasuko į dešinę, suartėjo su Italijos fašistais, o karui prasidėjus, atvirai stoji tarnauti vokiečiams. Tokiu savo “veiklumu” jie tiesiogiai prisidėjo prie lietuvių tautos naikimo — nepriklausomai nuo tikybos — ir, ko gero, niūros J. Ereto pranašystės būtų išsipildę, jei ne Tarybinė Armija, išvadavusi lietuvių tautą ir nuo vieno, ir nuo kito.

Šiandieniniams išeivijos klerikalų ideologams būtų pravartu prisiminti istorijos pamokas: Lietuvos tikinčiųjų ir netikinčiųjų likimas — ne mistinių pranašautojų, ne religinių ekstremistų, o jų pačių rankose. Vieni vakar pranašavo visos tautos pražūtį, kiti šiandien kalba apie tariamą bažnyčios persekiojimą. Bet melas ir lieka melu, o gyvenimas teka sava vaga.

V. Liauška

Trumpai

— Kenčiančiai nuo sausros Etiopijai Tarybų Sąjunga, be kitko, pasiuntė ir 250,000 tonų grūdų.

— Graikijoje stiprėja žmonių nuotaikos, kad JAV išardytų Graikijoje esančiąsias savo karines bazes.

— Nikaragvos indėnai Miskitai, kurie drauge su “contromis” buvo perėję į Hondūrą, pradėjo grįžti namo. Pirmoji 3,500 žmonių grupė jau sugrįžo.

— Hipotekas duodančių banke asociacija sako, jog namų pirkimui hipotekos (mortgage) pabrangs iki 3 procentų.

— Filipinų senatas nutarė, kad į Filipinų teritorinius vandenis būtų uždrausta įplaukti laivams, turintiems branduolinių ginklų.

— Demokratų partijos konvencijoje dalyvaus 53 neworkiečiai profsąjungų darbuotojai. Kiek profsąjungų darbuotojų dalyvaus iš kitų miestų, dar nežinia.

— Apie 500 General Motors pensininkų darbininkų piketavo korporacijos šerininę suvažiavimą. Pensininkai reikalavo, kad neapkarpytų sveikatos apsaugai benefitu.

— Taikos darbuotojai japonai iš Hirošimos atvežė į Suomijos sostinę Helsinkį amžinai degančios ugnies ir uždegę žibintuvą Pasaulinės Taikos komiteto kieme amžinai degti.

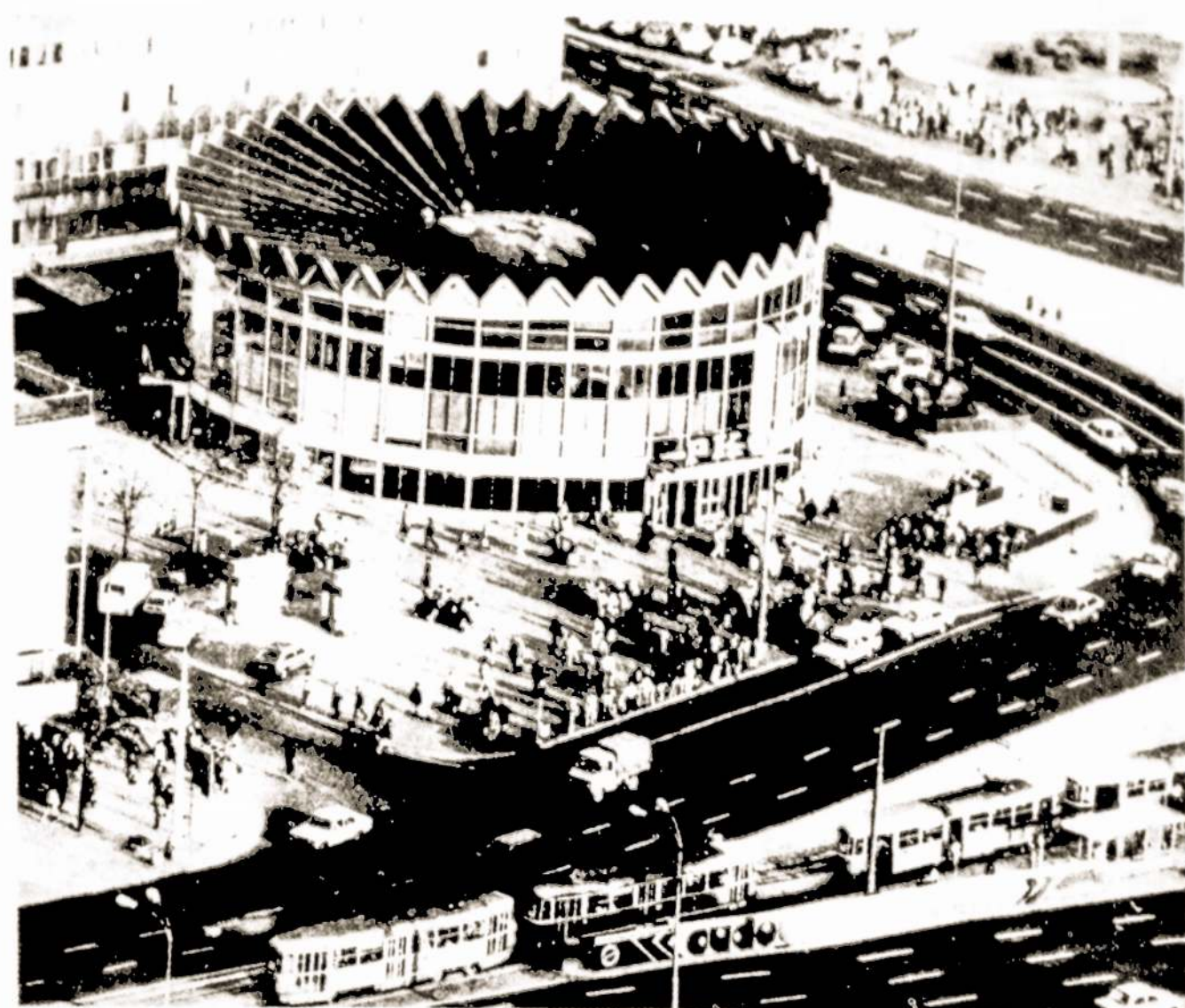
daug gerų draugų, kurių anksčiau tiesiogiai ir nepažinau. Pirmiausia — tai Jūs, mieli pažangiečiai. Jūs man visuomet padėjote žodžiu ir darbu. Grįždamas atgal į Lietuvą, dėkoju visiems Jums už Jūsų gerą širdį, už Jūsų buvimą ir darbą.

Gal jau niekada daugiau negrįšiu į šią šalį, bet niekada neliksiu abejingas pažangiečiams, “Vilniai”, Jums. Linkiu ilgų metų mielai “Vilniai”, laimės ir sveikatos visiems Jums.

Vilius KAVALIUSKAS
“Moscow News” korespondentas
Jungtinėse Valstijose 1984-1988
metais

Chicago

Vilnis, 1988 m. birželio 23 d.

Iš karo griuvusių pakelta Varšuva savo dabartiniu grožiu — bene pats ištikimiausias monumentas kuriamajai socializmo galiai, ištikimybei socialistiniam vystimui keliui, kurį lenkų tauta pasirinko.

Nuotraukoje: **Maršalkovskaja — Varšuvos širdis.**

Važiuoti ar ne?

Atrodytų, pats gyvenimas seniai įrodė, kad Tėvynės trauka žymiai stipresnė už bet kokias White Planes revoliucijas ar Cleveland nutarimus.

Lietuviai važiuoja į Lietuvą... Apie tai gražiai, ir, mano akimis, prasmingai rašė Aurelija Balašaitienė:

„Esame atitrūkę nuo savo tautos kamieno. Mūsų konferencijos, posėdžiai ir simpoziumai dažniausiai užsibaigia nevykdymomis tuščiažodėmis rezoliucijomis ir banketais... O širdis vis tik traukia tiek vyresnius, norinčius dar prieš mirtį pamatyti savo gimtąjį kraštą, tiek jaunesnius, kuriame tėvų išugdytas sentimentas ir gal net smalsumas.

Kelionių į Lietuvą padaugėjo. Jau jn drąsiai važiuoja ne tik eiliniai lankytojai, bet ir mūsų visuomenės vadovaujantys asmenys“.

Aurelijos Balašaitienės mintims neatsitiktinai skiriu tiek dėmesio: ji taikliai apibūdina dabartinę padėtį. Prie to dar būtina pridurti — ne tik pagausėjo kelionių, bet ir žymiai išsiplėtė jų „geografija“ pačioje Lietuvoje. Nepalyginamai platesnės viešnagių programos, o ir galimybių bendrauti su giminėmis, artimaisiais ar šiaip draugais tiesiog negalima lyginti su tomis, kurios buvo anksčiau.

Taigi Lietuvoje šia prasme daug kas keičiasi į gerą. Atrodytų, kad šiuos reiškinius galima tik sveikinti. Juk ir iš Lietuvos į šią padangę atkeliauja vis daugiau svečių, kurie praturtina vietos gyvenimą. Kaip pavyzdį būtų galima paminėti Vytauto Landsbergio, kitų Lietuvos kultūrininkų viešnages.

Argi šiuos reiškinius galima vadinti blogais?! Pasirodo, galima!

Prisipažinus, kad „dabar į Lietuvą žymiai plačiau pravertos durys“, čia pat skubama svarstyti: „Tik ar verta pro tas duris laužtis?“

Ir nepaisoma paprastos logikos, kad į atviras duris laužtis gali nebent koks maniakas — pro jas eina arba ne. Kaip rodo gyvenimas, labai daug tautiečių eina, ir jų skaičius vis didėja. Lygiai taip pat nepaisant logikos ir gyvenimo dėsnių (apie juos rašo ir mano mima A. Balašaitienė) — tam tikros jėgos išėivijoje mėgina juos stumti atgal, kartais — ir labai grubiai. Tiesa, mūsų dienomis užgrobti kokią nors tribūną ar laikraščio skiltį ir iš ten garsiai šaukti: „Nevažiukite į Lietuvą, ten jus suvaldys!“ — būtu nepopuliariu Vilnis, 1988 m. birželio 23 d.

Veikiama kiek subtiliau. Štai, pavyzdžiui, „Tėviškės žiburiai“ lyg tai objektyviai pastebi:

„Pasigirdo nauji persitvarkymai, kažkoks naujas sujudimas visoje Sovietų Sąjungoje, kuris palietė ir Lietuvą. Ryšium su tuo pajudėjo ir išėivijos santykiavimas su tautiečiais Lietuvoje“.

Toliau vardijamas šis „pajudėjimas“, kuris netgi iš „T. ž.“ reportažo atrodo gana įspūdingai:

„Lietuvon pradėjo gausiau važiuoti išėiviai, dešimtimis metų nematę savo gimtojo krašto... Dailininkai veržiasi su savo paveikslais, sportininkai bando net grupes organizuoti, solistai dairosi į Vilniaus scenas, mokslo žmonės žvalgosi į jo universitetą, rašytojai — į leidyklas. Žodžiu sakant, pasikeitusi atmosfera pradeda keisti ir išėivijos nuotaikas. Ir čia prasideda didesnis sujudimas Lietuvos link...“

Štai čia ir baigiasi „Tėviškės žiburiai“ objektyvumas ir jų redaktorių kantrybė. Sušunkama:

„O ar tai nėra posūkis į naują kraštutinumą? Kaip žinia, kraštutinumai — dalykas nesveikas, ir tiek šis kanadiškis laikraštis, tiek kai kurie jo amerikietiški kolegos mėgina tautiečius nuo jų apsaugoti. Visais įmanomais, o kartais tiesiog ir neįmanomais būdais. Taip Chicagos „Draugas“ griebėsi akcijos, kuri visiškai tiktų ir padarytų garbę netgi a. a. „Naujienuoms“. B. Kv. papylė serialą „Pagal sovietinės spaudos informaciją. KE-LIONĖ PO LIETUVĄ“. Jį pradėdamas, autorius rašo:

„Nujausdamas, kad daugelis mūsų skaitytojų nori greičiau gauti žinių apie dabartinį mūsų tautiečių gyvenimą „perestrojkos“ gadynėje, ryžomės padėti, retkarčiais jų pateikdami. Šiam reikalui mums padės pati sovietinė spauda“.

Na, o toliau rinkinys apie tai, kaip baisu dabar Lietuvoje, koks ten nykus, sunkus ir įtemptas gyvenimas. Taip, naudojamos Lietuvos spauda. Teisingiau, paskiromis eilutėmis, ištraukomis iš teksto, kritine informacija ar jos dalimis (o tokios informacijos Lietuvos spaudoje dabar tikrai gausul), laiškų laikraščiams ištraukėlėmis... Ir tapomas tik negatyvus vaizdas, ir to „meno“ tikslas labai aiškus: na, argi verta į „tokia“ Lietuvą važiuoti? Tačiau šia akcija apsijuokia tik jos vykdytojai: juk tautiečiai VAŽIUOJA į Lietuvą ir čia mato realu gyvenimą... Stebėtojas

VISKAS SEKASI GERIAU

Juozas atskrido iš Conecticut valstijos Hartfordo miesto, tos „pasaulinės draudimo kompanijų sostinės“.

„Daugelį metų, — pasakos Juozas, — šiame mieste gyveno žymus amerikiečių rašytojas Mark Twain. Dabar čia įrengtas muziejus, kurio eksponatai pasakoja apie šį talentingą žmogų. Ir Lietuvoje, žinau, yra daug talentingų rašytojų, dailininkų. O talentai — juk visos žmonijos turtas! Todėl Amerika ir Tarybų Sąjunga turi dar artimiau bendrauti“.

Manau, ir Juozą galima laikyti tokios kilnios tautų bendravimo misijos dalyviu. Juo labiau kad ir likimas skyrė tokią dalią. Ketvirtą dešimtmetį gyvendamas Amerikoje, Juozas visa savo gyvastim, mintimis tebėra Lietuvoje. Žemėje, kurioje gimė, kur tebegyvena jam artimi ir brangūs žmonės, žemėje, kurią jis myli ištikimo sūnaus meile.

Kai Juozas sėdi lėktuve, sklendžiančiame virš sidabriškai baltų debesų pakloto, metalinio paukščio virpuly persiduoda ir jam, ima greičiau varinėti gyslomis kraują, primindamas jaunystę. „Tada aš buvau aviacijos mechanikas. Kai Darius ir Girėnas skrido iš Amerikos į Lietuvą, aš dirbau aviacijoje ir su visais laukiau Kauno aerodrome jų paskrendant. Bet skrydis nutrūko tragiškai: Atlanto nugalėtojų mes taip ir nesulaukėme. Tačiau jų žygdarbis paliko ryškų pėdsaką aviacijos istorijoje. Amerikoje jiems pastatyti paminklai, muziejuose yra ekspozicijos“.

Sužinojęs, kad Lietuvoje rengiamasi statyti paminklą Dariui ir Girėnui, Juozas vieną dieną Vilniuje užėjo į Kultūros fondą ir paaukojo pinigų tokio paminklo statymui. Prieš keletą dienų penkių tūkstančių rublių sumą tam pačiam reikalui buvo paaukojęs Valys Bunkus, gerai žinomas Amerikos lietuviams kaip pažangių organizacijų veikėjas, ilgametis „Lietuvių piliečių klubo“ Sent Pe-

tersburge prezidentas, — jau treči metai gyvenantis Lietuvoje.

Juozas iš Lietuvos išvažiavo 1944 metų pradžioje. Gyveno Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Vokietijoje. Vėliau persikėlė į Ameriką. Iki 1964 m., kai pirmą kart po tų klajonių atvažiavo į Lietuvą, motina nieko nežinojo apie jo likimą.

Dabar, kai atskrido į Vilnių, aerouoste jį pasitiko sesuo Anasztazija, kuriai jau aštuoniasdešimt dveji metai. Prieš savaitę buvo palaidojusi vyrą, taigi susitikimo ašarose buvo širdies skausmo.

Juozas aplankė savo gimines Raseiniuose, Josvainiuose (Kėdainių rajone). Magėjo ir Vilnių kuo geriau apžiūrėti.

„Vaikščiojom po miestą, — pasakojo Juozas, — ir staiga Gedimino aikštėje, prie Katedros, mano sesuo pasijuto blogai. Ją tučtuojau nuvežė į ligoninę. Svarbiausia, kad sunkią valandą valstybė nepalieka žmogaus bėdoje ir už medicininę pagalbą nereikia mokėti. Prieš išvykdamas aplankiau ją ir labai džiaugiausi, kad mano seserimi taip nuoširdžiai rūpinasi. Tikiuosi, kad ji greit pasveiks“.

Guvus, tvarkingas, netgi kiek pedantiškas, tiesus Juozas taip pat tiesiai žiūrėjo į žmones ir jų gyvenimą. „Šioje kelionėje į Maskvą ir Lietuvą aš mačiau gražius persitvarkymo, viešumo rezultatus. Žmonės viešai kelia problemas ir ieško kelių joms išspręsti, nebijoma tiesos, kad ir kokia ji negailėstinga būtų, plečiama demokratija. Pastebėjau žmonių veiduose daugiau šypsenos, atvirumo, nuoširdumo. Einant pro muitinę, tarntautojai šypsojosi ir buvo mandagūs svečiams. Anksčiau taip ne visuomet būdavo. Kai žmonės šypsoji, viskas sekasi geriau“.

Viskas sekasi geriau... Juozo veidas buvo giedras, nušviestas malonios, švelnios šypsenos. Jis vėl grįžo į Hartfordą, kur laukia žmona Beatricė, kur jo namas.

Dangus Lietuvoje tą pavasario dieną buvo žydras. I senus lizdus grįžo gandrai. **Algis Juodupis**

Plečiasi Lietuvos dalykiniai ryšiai

Jūrų perkėla Klaipėda—Mukranas (VDR) dabar garsi visame pasaulyje. Ir ji savaime tapo Lietuvos tarptautinio bendradarbiavimo bei glaudžių dalykinų ryšių su kitomis šalimis simboliu. Turbūt todėl šešėlyje kartais lieka ne mažiau svarbus, bet ne tokie maštaiški tarptautinio bendradarbiavimo pavyzdžiai.

Lietuvos mokslininkai jau ne vienerius metus glaudžiai bendradarbiauja su socialistinių šalių mokslinio tyrimo įstaigomis. Šiemet galima pažymėti, kad net tris stambias bendradarbiavimo sutartis sudarė garsus šalyje Chemijos ir cheminės technologijos institutas, kurio mokslininkai dalyvauja daugelio socialistinės integracijos programų vykdyme, aktyviai prisideda tobulinant mūsų šalies automobilių pramonę. Dabar šio instituto mokslininkai aktyviai bendradarbiauja su lenkais ir bulgarais kuriant ir tobulinant antikorozines dangas, kurios padės taupyti tauriusius ir spalvotuosius metalus. Šių darbų laukia elektronikos ir prietaisų gamybos pramonė.

Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Matematikos ir kibernetikos instituto mokslininkai pakvietė bendradarbiauti Bulgarijos ir Čekoslovakijos giminingas mokslinio tyrimo įstaigas. Šių darbų programos tikslas — našesnis ir platesnis skaičiavimo technikos pažangių programavimo būdų taikymas liaudies ūkyje. Šiuo metu skaičiavimo technika vis daugiau panaudojama ne tik mokslinio tyrimo darbe, prognozavimui, bet ir ga-

mybos procesų automatizavimui, tad gamybininkai laukia naujovių.

Mokslų Akademijos Ekonomikos institutas kartu su Lodzės universiteto mokslininkais rengs mokslinės-techninės pažangos prognozių analizės programą. Šie darbai reikalingi, norint numatyti gamybos intensyvinimo perspektyvas.

Tarptautinius ryšius plečia ir gamybininkai. Pasaulyje gerai žinoma F. Dzeržinskio staklių gamybinio susivienijimo, Vilniaus gražtų gamyklos produkcija. Tai tradicinio ir ilgalaikio eksporto pavyzdžiai. O štai dabar į tarptautinę rinką išeina baldžiai. „Kauno baldų“ gamybinio susivienijimo produkcija eksportuojama į Belgiją. Ten noriai perkamos Kauno baldžių pagamintos lentynos „Nataša“ ir „Silvija“, stalai „Dovydas“ ir „Gojus“. **Valdas Vallukevičius**

Gimtines beržai.

TRUMPI KOMENTARAI

NAUJAS MIRTINAS PAVOJUS

„Dirva“ rašo:
„Glasnost“ banga, siūlydama naujas galimybes ir niekur nemėdama tikros kainos — palietė ir mus, įnešdama sustiprintą pavojų praradimui dar daugiau veiklių žmonių... Nerimastį kelia mūsų veiksmų nerangumas ar sąmoninga tyła, kada reikia kalbėti — pasisakyti — paaiškinti. Dar didesnį rūpestį kelia koezistencijos prieštara... Iki šiol... komunistinis žaidimas eina „glasnost“ naudai“.

Tačiau čia įdomiausias klausimas: o kokiu būdu „glasnost“, kuri vyksta už daugelio tūkstančių varstų nuo „Dirvos“ ir jos skaitytojų, sukėlė mirtiną pavojų „veikliams žmonėms“? Juk ji pirmiausia skirta Tarybų Sąjungos vidaus reikalams sutvarkyti. Jos žmonių gyvenimui pagerinti! O juk ta pati „Dirva“ (ir „veiklieji žmonės“) metų metais irgi „sieki“ demokratijos, viešumo, laisvumo, o dabar, kai einama į tai, pajuto didelį pavojų... Įdomus paradoksas.

DOVANOTAM ARKLIUI Į DANTIS NEŽIŪRIMA

Viena tautietė Lietuvoje labai atidžiai apžiūrėjo jai iš pačios Didžiosios Britanijos atsiųstus batukus ir... didžiai nusivylė. Istorija, aišku, smulki, tačiau ji man pasirodė būdinga. Taigi Kanados Toronto „Tėviškės žiburiuose“ pasirodė tautiečio R. Ramaičio iš Anglijos laiškas, kuriame rašoma:

„Mano artima giminaitė Lietuvoje parašė man laišką, kuriame prašė atsiųsti jai moteriškus batukus. Po kiek laiko gavau laišką. Vietoj padėkos parašė: „Tokių batukus, kaip Jūs man atsiuntėte, pas mus dabar Lietuvoje nešioja tik mergaitės prie džinsinių kelnų. Pas mus moterys dabar Lietuvoje daug gražesnius batukus nešioja“.

Šis laiškas Kanados laikraštyje išspausdintas be jokių komentarų, tačiau iš jo dvelkite dvelkia gerbiamo D. Britanijos tautiečio nuostaba ir nepasitenkinimas: kaip čia dabar išeina? Prašo batukų, gauna juos, ir — vietoj padėkos pretenzijos?! Tą laišką autorių aš labai gerai suprantu. Gal jis tuos batukus siuntė iš kuklios pensijos, gal jis kartais nuoširdžiai mano, jog Lietuvoje dabar apskritai moteriškų batukų nėra ir paprasčiausiai nežino, jog jų yra daugybė, tik — jie NE TOKIE. O Lietuvos lietuvaitė, aiškiai matosi, įsitikinusi: viskas, kas MADE IN..., būna tik aukščiausios kokybės...
Deja, ne visai taip.

S. O. S.!!!

O štai šią žinutę iš Bruklino „Darbininko“ jūsų dėmesiui noriu pateikti ištisai:

„Į N. Y. neolatiniams apsigyvenimui yra atvykęs lietuvis imi-

grantas su žmona. Jis ir žmona yra paveikslų restauratoriai ir tikisi savo specialybėje susirasti darbo dailės muziejuose ar meno galerijose.

Juos globojanti Tarptautinė pabėgėlių organizacija pasamdė butą ir duoda lėšų pragyvenimui, kol susiras darbo, bet kuris yra absoliučiai tuščias. Jie yra tikri naujakuriai, kuriems reikalinga visokeriopa pagalba. Reikalingas virtuvės inventorių, namų apyvokos reikmenys ir kita.

Lietuvių N. Y. kolonija tikrai gali jiems padėti ir paaukoti įvairių ūkiškų reikmenų ir baldų“.

Čia, kaip sakoma, komentarai nereikalingi. Žmonės, kurie, matyt, Lietuvoje turėjo geras ir gerai apmokamas profesijas, N. Y. padangėje atsidiūrė išmaldos prašytojų padėtyje. Labai nepavydėtinoje padėtyje...

DAUGIAU NEI KEISTA DEJONĖ...

Bronius Kviklys parašė, Čikagos „Draugas“ išspausdino, „Voice of America“ lietuviškoji redakcija dar plačiau pagarsino tikrai keistą dejonę dėl išeiviškos knygos likimo.

To rašinio konstatuojamoje dalyje amerikų neatrandama. Rašoma apie tai, ką visi seniai ir gerai žinome:

„Nemažas skaičius mūsų kultūrininkų, iškeldami į Floridą, slaugymo namus arba amžinybę, palieka nemažą knygų, periodikos, dokumentų, fotografijų rinkinius. Tuo tarpu pas mus jų rinkimas dar neplaningas, ribotas. Būna nemažai atvejų, kai palikuonys tokius rinkinius naikina, verčia į šiukšlyną, dargi primokėdami, kad knygas išvežtų“.

Apie tai ne kartą yra rašiusi ir Lietuvos spauda, siūlydama logišką ir paprastą išeitį: surasti kelius ir būdus tokias knygas ir rinkinius persiųsti į Lietuvą, į bibliotekas, mokslo įstaigas. Dabar tai būtų dar paprasčiau ir natūraliau: juk veikia energingas Kultūros fondas.

Kaip tik čia ir prasideda keistoji Broniaus Kviklio rašinio dalis. Jis dejuoja, kad Lietuvoje „beveik visiškai aklaui uždarytas kelias užsienio lietuviškai knygai“. Be abejonės, čia taip ir prašosi išvardijamos užsienio lietuvių rašytojų knygos, išleistos Lietuvoje. Pasiūlymai leisti dar daugiau. Prašosi priminimo ir faktas: juk kaip tik Br. Kv. aplinka įnirtingai priešiasi šiam gražiam procesui. Jis daro išvadą: „Čia mūsų knygų nebeturime kur dėti, o ten jų visiškai badas“.

Kalbant apie tą keistą rašinį, dar norisi pastebėti ir tai, kad knyga knygai nelygi. Argi maža dejonė (tame pat „Drauge“, rodos, ir to paties Br. Kv.) dėl grafomanijos tvano išvijoje? Vytautas Zemaitis

PARODA, Į KURIĄ VERŽIASI VAIKAI

Vilniuje, Liaudies ūkio pasiekimų parodų rūmuose, atidaryta Baltijos respublikų — Lietuvos, Latvijos ir Estijos — paroda „Viskas vaikams“. Parodos stenduose — tūkstančiai eksponatų — nuo žaislų iki dviračių ir mopedų, buitinių kompiuterių.

Specialistai parodą pavadino ne tik puikių gaminių paroda, bet ir gyvenimiškų problemų sprendimu. Daugelio iš čia eksponuojamų žaislų, daugelio rūbų modelių dar trūksta ant prekystalių. Tad pagrįstai buvo kalbama, kad naujausias eksponatus reikia kuo skubiau gaminti serijomis. Nuo to, kaip jauna šeima jaus valstybinį

rūpestį mažaisiais jos nariais, priklauso demografinė situacija — tai vieninai pripažino parodos atidarymo metu vykusių seminarijų dalyviai. O šiandien respublikoje toji situacija labai panaši į kitų išsivysčiusių Europos šalių — respublikoje kasmet vienam tūkstančiui gyventojų tenka 15 naujagimių, tuo tarpu prieš porą dešimtmečių tas skaičius buvo 21 naujagimiai.

Ypač daugelį pradžiuo tie parodos eksponatai, kurie atspindi šiuolaikiško jauniosios kartos lavinimo ir mokymo reikmes. Turbūt vienu įdomiausių parodos eksponatų ir buvo Šiaulių „Nuklono“

Išėjus iš pogrindžio 1949 metais, Zarasų apskrities revoliucinės veiklos dalyviai: Iš kairės sėdi: Pranas Daučkus, Aleksandras Bacius, Valiulienė, Balys Valiulis; Iš kairės stovi: — Domynekas Valiulis, Juozas Malašinskas ir Jonas Pakalnis. Nuotrauka iš Juliaus Svito archyvo

DABAR — ISTORIJOS ENCIKLOPEDIJA

Baigiama spausdinti trečioji lietuvių tarybinė enciklopedija — lituanistinis keturtomis. Tretomės „Lietuvos TSR istorijos enciklopedijos“ redakcinės kolegijos nariai ir moksliniai konsultantai gauna šios enciklopedijos vardynus, atskirus straipsnius vizavimui, autoriams siunčiami užsakymai. Įvyko naujosios enciklopedijos redakcinės kolegijos, vadovaujamos prof. V. Merkio, posėdis, kur aptarti leidinio principai, konkretūs reikalai, pareikštos pastabos dėl vardyno ir t. t. Apie ruošiamos enciklopedijos reikalus kalbėjo už ją atsakingas istorijos mokslinės redakcijos vedėjas V. Spečiūnas.

Man, kaip vienam iš enciklopedijos redakcinės kolegijos narių, tenka užsienio lituanistikos rūpesčiai. Taip buvo ir leidžiant keturtomę „Tarybų Lietuvos enciklopediją“, kur teko ne tik parašyti daugelį emigraciją liečiančių pozicijų, bet ir konsultuoti kitus autorius, vizuoti daugelį užsienio lituanistikos straipsnelių. Tad ir dabar užgriuvo redaktorių, ruošiančių enciklopediją, klausimai ir pageidavimai: reikėjo surašyti pasiūlymus dėl vardyno papildymų ir pataisymų, dalyvauti jo kolektyviniuose aptarimuose. Jau guli ant darbo stalo daugelis kitų autorių paruoštų straipsnelių, kuriuos reikia peržiūrėti. Kaip žinoma, redakcinės kolegijos nariai dirba visuomeniniais pagrindais, tad ir visas šis darbas užima laisvalaikio valandas.

Kaip turėtų atrodyti užsienio lituanistika naujojoje istorijos enciklopedijoje? Pagal dabartinį vardyną joje bus pateikta 770 straipsnių, iš jų 502 — bendraisiais klausimais, 268 — personalijomis. Žinoma, beruošiant atskirus tomus, pasitaiko papildymų. Kaip jau buvo matyti iš „Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos“ ir iš „Tarybų Lietuvos enciklopedijos“, šių leidinių vartotojas gauna vis daugiau žinių apie emigraciją. Žinoma, ne viskas iš karto ateina, iš emigracijos šioje srityje niekas netalkino, stokoja šaltinių, todėl tenka vis ką nors paieškoti, papildyti, pakeisti. Tačiau, pavyzdžiui, „Tarybų Lietuvos enciklopedija“ plačiai „pravėrė duris“ lietuvių rašytojams ir kitiems kūrėjams, gyvenantiems emigracijoje. Aišk galima būtų dar ką pridėti ar patikslinti, tačiau net ir pastovūs vjšo mūsų mokslinio-informacinio darbo kritikai svetur nepajėgia

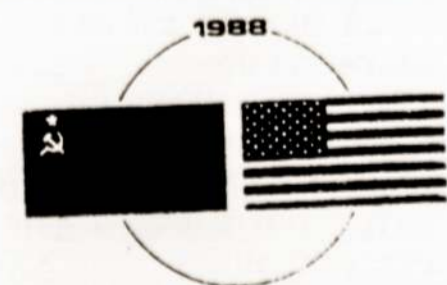
gamyklos personalinis buitinis kompiuteris. Lankytojai pageidavo ir daugiau parodoje eksponuotų dviračių vaikams, naujausių žaislų, kurie jau dabar eksportuojami į 20 pasaulio šalių.

Viktoras Armalis

priekaištauti dėl atrankos ar principų. Kitas reikalas, jog enciklopedinė informacija nėra ir nebus ruošiamą Bostono enciklopedijos kriterijais. Be to, jos mokslinis solidarumas nenukenčia dėl to, kad viena ar kita pozicija parašyta ne pagal vieno ar kito kritiko norus. Pagaliau po „Lietuvių enciklopedijos“ antrojo „papildymo“ tomo, kurį tvarkė J. Gimbutas, antitarybinė emigracijai iš viso turėtų būti labai nepatogu kalbėti apie panašią leidinių politizavimą — Bostono enciklopedija kiurairai politinė, antitarybinė, daug kur toji politika net padaroma ar pritempiama, tad ką jau čia priekaištauti vilniškei...
Istorijos enciklopedijoje numatoma plačiai informuoti apie pagrindines emigracines organizacijas, bus pateikiama žinių apie lietuviškas kolonijas svetur, apie politikos ir kultūros veikėjus, kurie paliko istorijai svarbios literatūros, apie spaudą. Enciklopedijos padės susipažinti su pažangios lietuvių išeivijos, jos organizacijų, spaudos ir veikėjų indėliu ir mūsų tautos istoriją, kultūrą. Pagausės buržuazinės ideologijos emigrantams skirtų pozicijų. Pavyzdžiui, vien tarp pirmųjų užsakymų naujiems straipsniams parašyti yra iš eilės tokios pavardės: J. Audėnas, J. Bačiūnas, S. Bačkys, J. Balkūnas, B. Balutis, S. Balzekas, A. Bartkus, S. Barzdukas, S. Biežis, H. Blazas, K. Bobelis ir kt. Bus panaudota daug istorinių emigracijos šaltinių.

Enciklopedijos leidėjai nesirenka objektų pagal tai, kas patinka ar nepatinka, kas artimas ar priešiškas — objektyviam istorijos žinojimui reikalingi visi, kas į mūsų tautos praeitį ar dabartinę politinę-visuomeninę veiklą įnešė vienokį ar kitokį indėlį, kas paliko vienokį ar kitokį pėdsaką istorijoje.
„Lietuvos TSR istorijos enciklopedijos ruošimas prasidėjo.

Vytautas Kazakevičius

● Lietuvos sostinės filologai, susirinkę į Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institutą, pažymėjo lietuvių kalbininko Jono Kruopo (1908—1975) gimimo 80-ąsias metines. Kalbininko gimimo 80-osios metinės buvo gražiai paminėtos ir Tauragės rajone, gimtajame Sakalinės kaime. Ten prie jo gimtojo namo atidengta memorialinė lenta.

Vilnius, 1988 m. birželio 23 d.

• Ateinančiais metais Lietuvos baldininkai numato pagaminti baldų už 223,5 mln. rublių. 164 mln. rublių vertės baldų įsigis Prekybos ministerija ir Lietkoop-sąjunga, už 46 mln. rublių bus pateikta kitoms respublikoms ir 10 mln. rublių vertės gaminių skirta eksportui.

• Vilniuje, Dailės parodų rūmuose, Indijos fotomeistrai ekspozicijai per puspenktą šimto darbų. Parodos atidaryme dalyvavo ir svečiai iš Indijos.

• Balandžio 26 d. Vilniuje, Antakalnio gatvėje, prie namo Nr. 94, atidengta memorialinė lenta dailininkei Domicelai Tarabildienei. Ji iliustravo ir apipavidalino apie 200 knygų, sukūrė estampų: linoraižinių ciklus „Zvejai“, „Vilniaus motinos“ ir kitų, ekslibrisų, plakatus, skulptūras.

• Tarp kūrybinių sąjungų Lietuvoje dizainerių sąjunga yra jauniausia. Jai tik daugiau kaip pusė metų. Vilniuje įvyko sąjungos valdybos plenumas, kur įkurta dizaino taryba, patvirtinti jos nuostatai. Pirmininku išrinktas docentas T. Baginskas.

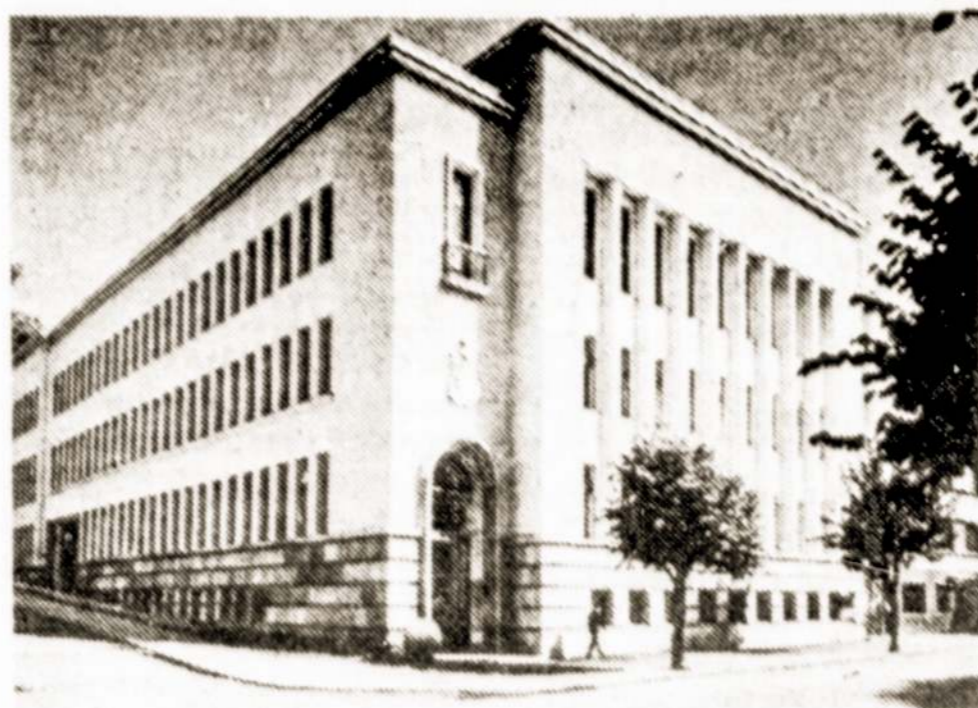
• Lietuvos V. Lenino vaikų fondo pirmininkas Juozas Nekrošius š. m. balandžio 2 d. vilniškėje „Literatūroje ir mene“ pateikia tokią statistiką: „Respublikoje 6197 nedarnios šeimos, kuriose yra 15 737 nepilnamečiai vaikai. Iš jų net 4 222 ikimokyklinio amžiaus. 700 šeimų yra narkologų įkaitoje. Apie 600 motinų, turinčių nepilnamečius vaikus, yra dispenserizuotos dėl lėtinio alkoholio arba dėl piktnaudžiavimo alkoholiu. Per metus vidutiniškai apie 400 (!) šeimų atimamos tėvystės teisės. Visoje šalyje milijonas našlaičių — tai triskart daugiau negu po karo, ir kiekvienais

metais jų skaičius padidėja 200 000! Respublikos pagalbines internatinėse mokyklose (jų net 40!) DEŠIMT TUKSTANČIŲ TRYS ŠIMTAI PENKIASDEŠIMT PENKI VAIKAI SU PROTINIO VYSTYMOSI DEFEKTAIS! RESPUBLIKOJE VEIKIA 6 KŪDIKIŲ NAMAI, KURIUOSE AUGA 794 KŪDIKIAI“.

• Lietuvoje atgaivinta Motinos šventė. Ji, kaip ir anksčiau, švenčiama gegužės mėn. pirmąjį sekmadienį. Jau praėjusiais metais Motinos šventė buvo suruošta Šalčininkų rajone. Jos iniciatorius — Lietuvos TSR mokslinio metodinio kultūros centro folkloro skyriaus vedėjas Juozas Kudirka pasakė:

— Amžina sūnaus skola savo Motinai. Būdama našlė, pačiais sunkiausiais pokario metais pati viena išaugino mus, tris vaikus. Tik ji viena težino, kaip kartais nepakeliamai sunku būdavo, bet ji gyveno, dirbo ir kentė dėl mūsų — savo vaikų. Ačiū jai — ištvėrė. Aš laimingas, kad, padėjęs atgaivinti tikrai gražią, prasmingą šventę Lietuvoje ir tuo pačiu išreiškęs savo jausmus Motinai, buvau teisingai suprastas ir raudau atgarsį daugelio širdyse. Toks visuotinis pritarimas ir oficialus pacios šventės įteisinimas rodo pas mus esantį pakankamai tvirtą motinystės statusą. Mūsų tautoje pagarbos Motinai šaknys gilios. Tai patvirtina žemės ir vaisingumo deivės Žemynos, įsamenintos moters gimdytojos ir maitintojos pavidalu, kultas. Tai patvirtina tautos papročiai, dainos, raudos, liaudies skulptūra.

• Šių metų pirmąjį ketvirtį Lietuvoje įvyko 725 autoavarijos, kuriose 127 žmonės žuvo ir 789 sužeisti. Pernai per tą patį laiką įvyko 555 autoavarijos, žuvo 80 ir sužeista 599 žmonės.

Buvę Prekybos, pramonės ir amatų rūmai — dabar Kauno J. Paleckio vntošji biblioteka — vienas reikšmingiausių V. Landsbergio-Zemkalnio darbų.

Leonardo Laurinavičiaus nuotrauka

Gluosnių sužydėjimas

Miško metai — didelė saulės kelionė dangaus skliautu. Spindintis saulės luotas su dvylika auksinių irklų. Valtis plaukia, pro ją skrieja mėnesiai... Purus sniegas užberia girią, apsaugo šerkšno blizgučiais berželius, prasideda žiema. Kuomet briedžio pėdos nušvinta nuostabių žydrumu — suskamba lazdynų auskarėliai. Išplaukia atatvanų pusėn margos, neršti pasirodusios lydekos. Atsigeria saulės iš žibuoklėmis papuošto pavasario ašočio gaivios beržų sulos — ateina pavasaris. Paskum nukrinta ant pievų gėlėta vasaros skara, atauga šilkaziedžių nytimis. Kai laumės pakloja drobes ant laukų, gervės ant sparnų į saulėtus miškus išsineša vasarą. Ir vėl šaltis po senovei languose piešia ledines tulpes, lelijas. Plaukia saulės eldija ir niekad nesustoja.

Žvėrių ir paukščių, žolynų ir medžių, vabzdžių ir žuvų gyvenimas eina pagal saulę. Gamtos pasaulio ir kalendorius savas. Naujieji metai pagal jį vartus atveria ne sausyje, o pavasarį, kai saulė patenka į Avino žvaigždyną.

O kokie Naujieji, atgimimo metai gamtoje be išpuoštos, žvakutėmis mirguliuojančios eglutės. Tik ta eglutė irgi ypatinga — ne žalia-skarė, žiemą ir vasarą spygliais nubirusi, kankorėžiais apkabinta. Šventinė miško eglutė — žydintis pavasario medis.

...Pradžiūvusiu keliuku per drebulyną suka į kalnelį, apaugusį lazdynais, šermukšniais, retomis eglutėmis. Iš toli regėti skaisčių liepsnų apsemtas gluosnis — blindė. Pražydo kresnas medis kartu su žibuoklėmis, plukėmis baltažiedėmis. Gumbuotos jo šakos pasislėpė po lengvais, ryškiai geltonais žiedais. Žmonės tuos žiedus nuo seno švelniai ir poetiškai vadina kačiukai. Nuo apatinių šakų iki pat viršūnės gluosnis — blindė pasipuošė.

Pasidairykime nuo kalnelio į baltamiškį. Toli toli iš čia matyti. Miško spalvos žydrume dangaus fone išsiskiria kaip meistriškai nulietoje akvarelėje. Sokoladinės beržų šakos, želmanų žalumo dre-

bulių liemenys. Tarpu lazdynų tvuliuoja mėlyni žibučių ežerėliai. Bet niekas taip nespinduliuoja tokia pasakiška, jaudinančia šviesa, kaip sužydę gluosniai. Liepsnojantys, ryškūs fakelai plazda visoje girioje ir pamiškėje. Kur medžiai kuplesni, rodos, tarpu eglučių, alksnių, beržų nukrito saulės kamuoliai. Išsiliejusiose balutėse atsispindi didingi medžių atvaizdai.

Gluosniai žydi — prabudusiai gyvybei girioje — miela šventė. Prie išsidabinusio medžio triukšminga tartum prie naujametinės eglutės. Nuo žiedo prie žiedo skraidžioja kamanės. Zyimbis išplėtusios sparnus. Jos dabar stambios, spalvingai pasirėdžiusios, garsiai dūzgiančios. Dažniausiai trispalvės — su juodais, geltonais ir baltais dryžiais. Smulkių kamanų pavasarį miške ir pievose nepamatysi. Visos pavasarinės kamanės — karalienės, motinos-kūrėjos. Taip vadinamos, nes joms gamtos lemta sukurti naują lizdą iš samanėlių, įkurti naują laukinių bičių valstybę, gražinti muziką į ištuštėjusius rūmus. Mat rudeni, paspaudus šalnomis ir gruodui, visa kamanių šeima išmiršta. Lieka žiemoti tik motinėlės. Speigus jos iškencia plyšiuose, urveliuose po sniegu. Vyturėliui sučiulbus, orams atšilus, kamanės susiieško vietą lizdui sukurti, ima kurti naują šeimyną.

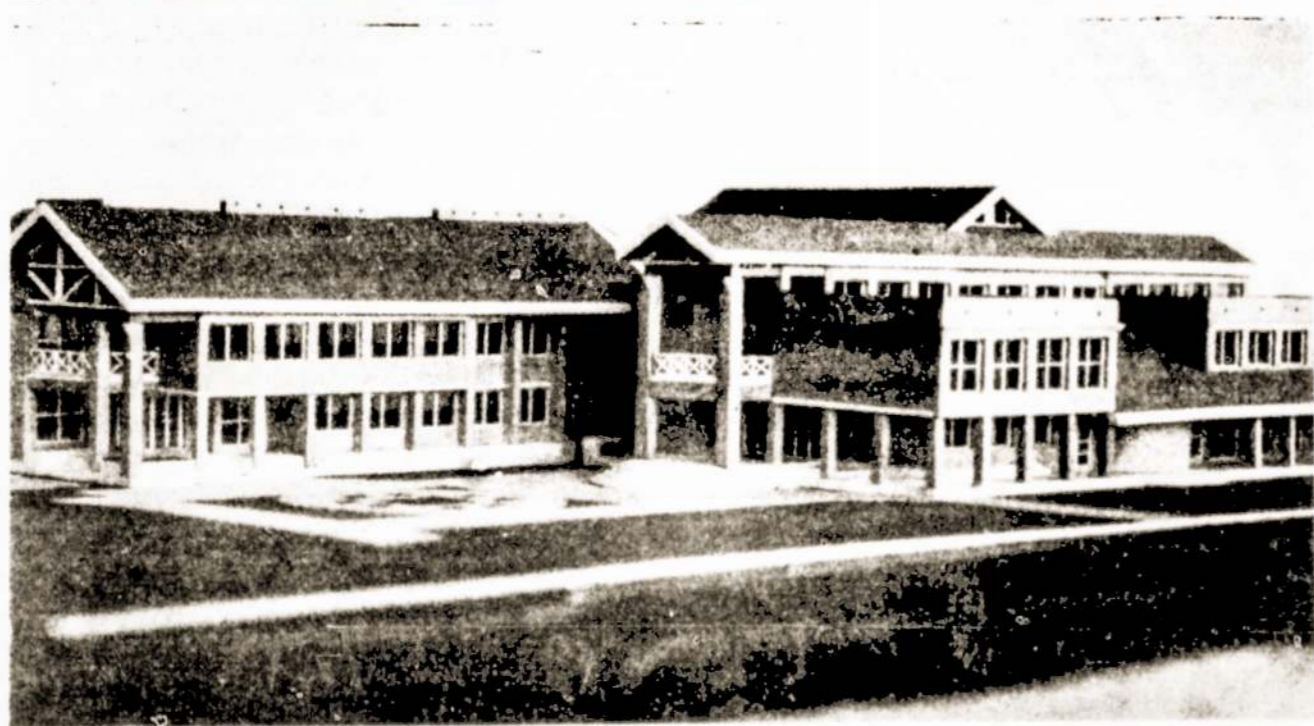
Plazdena drugiai. Dailiai, lengvai ant papurusio žiedo nusileido geltonas, aušros dulkelėmis parbarstytas citrinukas, žmonėse dar geltonuku vadinamas. Kaimynystėje supasi rudas, akičiuotas dilgyninis drugys — dilginukas. Žiba jo raudoni su geltonais ir juodais marguliais sparneliai. Pro juodus aksominius apvadus gražiai prasišviečia melsvos pusešulinės dėmės. Žiemoja dilginukai po kelmo samanomis. Neilgai jie džiaugsis saule — padės krūvelę kiaušinėlių ir nublanks, sunyks. Juos pakais naujoji karta.

Virpa ore drugių sparneliai, zvimbis kamanės. Toliau, ant gretimo žydinčio gluosnio viršūnės, nutūpė maža paukštytė ir sustingo iš nuostabos. Girdėti tyras, sidabrinis čiulbėjimas. Tai pragydo liepsnelė. Bet šiame koncerte pati ryškiausia bičių melodija. Blindžių žiedadulkės nebyra, bet limpa. Ir labai saldžios. Dūzgia jos nuo ryto iki vakaro.

Gluosnis blindė žydi prieš išsprogstant lapams, o balti kačiukai ant jo šakų atsiranda žiemą. Kačiukai dabar pasikeitė. Pūkuotų kačiukų balti šilkiniai, švelnūs plaukeliai, tai kailinėliai, kurie saugojo nuo šalčio būsimuosius žirginius. Pavasarį žirginiai suskato augti. Jų koteliai pailgėjo, pastorėjo, žiedai pasipuošė geltonais kuokeliais.

Leonardas Grudzinskas

5

Joniškio rajono "Tarybų Lietuvos" kolūkio klubo ir ūkio kontoros maketas. Arch. V. Kondradas.

TRYS ATSIEJAMI ŽODŽIAI

Gyvenimo tikslas, prasmė, laimė... Tai — trys neatsiejami žodžiai. Gyvenimo tikslas — laimė. Laimė — turėti gyvenimo tikslą. Laimė — prasmingai gyventi. Gyvenimo prasmė — laimėje.

Kada aš būsiu laimingas? Kai galėsiu drąsiai, su pasitikėjimu žvelgti žmonėms į akis. O kaip dažnai aš matau žiaurias, kartais šaltas arba bereikšmes akis. O juk baisiausia matyti žmogų, kuriam viskas vis vien, kuris abejingas kitų skausmui ir džiaugsmui.

Ne retas mano, kad laimė — turėti automobilį, persišką kilimą ar porcelianinius drambliukus, išri-

Vilnis, 1988 m. birželio 23 d.

kiuotus ant novinio pianino su žvakidėmis. Šitiems žmonėms tokios laimės siekimas — viso gyvenimo tikslas ir prasmė.

Juokinga, ar ne? Bet neskubėkime juoktis. Juk laimei reikalingas ir ekonominis pagrindas. Gal ir ne taip miesčioniškai suprantamas. Bet kur tu dingisi, ką tu darysi, jei neturėsi stogo viršum galvos, ar gyveni kambaryje, kur kėdė ir lova — visi baldai.

Žmonės sako, kad jauniems pakanka meilės. Tai — didžiausia nesąmonė. Kodėl jaunos šeimos išyra? Dėl nuolatinių rūpesčių: kur išsinuomoti pigesnę butą, kaip apmokyti vaikus, pavalgydinti šei-

mą...

Grubu, žema? O ką padarysi, jei gyvenime būna ir blogiau.

Taigi aš norėčiau jaukiai, ramiai gyventi, kad man niekas netrukdytų, ir aš niekam netrukdyčiau. Sakysit, tai kiekvienos moters svajonė. Žinoma, ir aš norėčiau visai kitokio gyvenimo, bet tai tik norai, kurie greičiausiai niekada neišsipildys. O tokiu būdu lieka pastarasis, nepakilus variantas (kuklus darbas, židiny, vaikai, vyrai).

Tikslas... Prasmė... Laimė... Kokie tai gražūs trys žodžiai!

Eglė Turčinavičiūtė
Studentė

GIMTŪJŲ VIETŲ ISTORIJA

Lietuvoje šiandien daug kalbama apie istoriją. Bet kada nori suglausti gausių diskusijų, pavyzdžiui, spaudoje mintis, lieka ne taip jau daug. Neatsitiktinai girdėjau sakant: persitvarkymui (ne tik tai, aišku, istorijos dalykuose) reikalingi profesionalai! Kitaip nulsysime nuo vienos doktrinos į kitą, nuo meškos užbėgsime ant vilko. Arba — atvirkščiai...

Istorikai, žinoma, susivoks, kas ir kaip taisyti, pedagogai pateiks daugiau žinių apie mūsų praeitį vaikams, o valdininkai, tikime, nebesikėsins į istorinius Vilniaus ir kitų senamiesčių gatvių vardus. Bet ir vėl krebžda klausimas: ar tuo persitvarkymas ir pasibaigs?

Ne. Eilinis miestietis ar kaimietis, eilinis lietuvis tikru savojo krašto, savo gimtinės patriotu dar nepasidarys. Pasakysiu taip: Lietuvos istorijos, ypač meno istorijos, knygų buvo nemažai leidžiama ir anksčiau, vadinamaisiais stagnacijos metais. Istorijos ir etnografijos muziejus Vilniuje su daugeliu lietuviškų eksponatų, neišskiriant ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos, veikia jau keli dešimtmečiai. Tačiau tiek Respublikinėje bibliotekoje, tiek minėtam muziejuje žmonių antplūdžio niekada nemačiau. Kodėl?

Istoriją reikia skaityti nuo pradžių. O toji pradžia — gimtųjų namų slenkstis. Turime šiandien atvirai pripažinti: pagarbos gimtiesiems namams išsaugojome nedaug. Neliko daug kur Lietuvoje ir pačių senųjų sodybų... Tai ko norėti, kad žmogus, kuris nejučia tvirtesnio pagrindo, kuris neturi švento jausmo gimtinės pastogei, tėvams ir seneliams, aprėptų savo galvojimu visos Lietuvos istoriją ir dabartį, būtų patriotas. Jam nebereikia ir bibliotekų, muziejų.

Todėl mane pakerėjo žurnalisto Juozo Šiupšinsko aprašytas vilnietis darbininkas, kuris pasiryžo atsekti archyvuose savo protėvius. Pasirodo, giminėje nebuvo nei kunigaikščių, nei kitų didžiūnų, tačiau jis sužinojo svarbiausia: yra ne vėjo pamušalas! Yra savo gimtinės tikras sūnus. Patriotas? Be abejonės. Toks nenulaš medelio, neišars piliakalnio, neprispjaus kitam į dūšią, kaip sakoma. Taip skaitoma istorija

moko kultūros, bendražmogiškų vertybių, pakantos.

Nepulsime, manau, visi šiais persitvarkymo laikais į archyvus, o kiekvienas savaip patikrinsime savo pradžią. Man yra mielas ir dailesnis už visas pilis kuklus medinukas ant Akmenos kranto Kretingoje. Gimtasis namas! Numintas slenkstis, pakrypęs šelmuo, žemi langeliai... visa Lietuva pritupdyta panašių medinukų, juos žmonės su skoniu dažo, prižiūri pastaraisiais metais. Važiudamas per Lietuvą, visada pastebiu juos, o ne mūrinius kotedžus su daugybe kaminių ir angliškomis pievelėmis. Pastebiu tai, kas sieja su pradžia, ir taip, matyt, turi būti. Todėl, kai Antakalnio gatvėje, kur gyvenu Vilniuje, pernai griovė medinį dviaukštį namą — suvirpo širdis!

Gerai, kad jau sustabdytas senųjų sodybų draskymas, žmonės grįžta į savo senus lizdus, mokosi ne tik gražiai gyventi, bet ir gražiai jausti. Apskritai mes, suaugusieji, beveik visi išėjome į platų pasaulį iš tokių medinukų, kaip mūsų tėvai ir seneliai — iš šiaudinių pastogių. Tai liaudiškas, demokratiškas lietuvių būstas nuo amžių, o nykstantis, degantis nepalyginti greičiau kaip mūro pastatai. Turime išsaugoti liaudies architektūrą ne tik tai muziejams, bet ir gyvenimui.

Todėl vykstantį Tarybų Sąjungoje ir Lietuvoje persitvarkymą sieju ne tik su akivaizdžių tiesų reabilitavimu ir sugrąžinimu, bet ir su tuo, kad pagaliau bus įjungti stabdžiai ten, kur vyko dvasinė erozija, kur ėmė viršų grynas interesus prieš šventą atmintį. Pažadinti žmogų iš dvasinio snaudulio ne mažiau svarbu, negu pakelti ekonomiką ir žemės ūkį. Mes nenorime būti tik tai turtingi vartotojai.

Virgilijus Liauška

Komunistu galėsi tapti tik tada, kai praturtinsi savo atmintį visų tų gerybių, kurias žmonija yra sukūrusi.

V. Leninas

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nenuoširdus.

V. Kubanevas

Nelaimė parodys, ar turi draugą, ar tik jo vardą.

K. Ušinskis

Sakmė apie juodvarnį

Trumpam sugrįžęs tėviškėn, brendu per Sventąją anon pusėn, kur prasideda tankūs, pilni mėlynų ir grybų Dvarašilio miškai. Tai nepakartojamas, man nuo vaikystės žinomas takas. O veda jis į niūrų, sutrūnijusių beržų, alksnių, šalteksnių užgultą, pribarzdusių kerų prismaigstytą Ožiaraitį. Šis raguotųjų rojus, savo valdų pradžioje gailiais kvepiantis, paslaptinai žmogų nuteikia. Toliau, už sugriuvusių medžių, šviesi platuma, rausvi, balti, žali durpinių samanų kilimai, melsvesni už tervino sparną, padūmavę vaivorynai-girtuoklynai iki pat šalnų pilni mėlynų rūgščiai saldžių uogų.

Ožiaraiščio samanytų įžymybė — Vilkabrastės sala. Netyvuliuoja aplink ją pernykščių lapų prikritę vandenys, nėra šalimais juodo it anglis ir „bedugnio“, kaip žmonės sako, miško ežerėlio. Tai nuošalus raisto aukštumėlė, kur kadaise vilkai savo guolius krovė, vilkiukas nuo pasaulio slėpė. Dabar Vilkabrastės saloje auga tik trys pušys. Viena su perkūno išvagotu kamienu, antroji — su audros aplaužyta viršūne, vainiko aukštumoje plačiai, tarsi rūta, išsikerojusi, iškėlusį šakų krėslių — girios sostą. „Raganos krėslių“ šią pušį vadina spanguoliautojos. Trečioji pušis — lygi, variniu kamienu tartum deganti žvakė.

Ko tokiu painiu keliu į Vilkabrastę keliavome? Tikriausiai užkeikta toji sala ir jos pušų pašaknyje, pažaliavusiame katile aukso pinigai užslėpti?.. Juk brido per Dvarašilio miškus Napoleono kareiviai, ponai pelkių viduryje parduodami skryniais su turtais, bijodami sukilėlių, 1863 metais sudinusių Vyžuonų apylinkes.

Seneliai mano — Vilkabrastė tikrai užkeikta vieta, nes joje juodi, vakaro žarose mėlynos ugnies, o saulėtekyje — rausvos liepsnos apsiausti paukščiai gyvena ir peri. Jų snapai tarsi iš plieno. Nuo pušies — trapią šaką atlaužia. Stropiai ir kruopščiai „Raganos krėsle“ sukrautas lizdas kupso. Jo pamate — 2 cm storio šakos. Ant jų — šakelės, šapeliai, viržių šluotelės, viksvos. Viduryje — purios žemės gerokai priešta. Lizdo vidus vilnom, gyvulių ir žvėrių

plaukais, minkštom žolėm išklotas.

Tai kranklio arba varno lizdas Vilkabrastėje. Lizdas paukščio, kurį žmonės dažnai painioja su pavasario pranašu, artojo palydovu, didžiulių lizdų kolonijų mėgėju — kovu. Tik arčiau miško gyvenantys žmonės kranklį atpažįsta, juodvarniu vadina.

Kuo skiriasi kranklys nuo kovo? Jis — didžiausias ir puošniausias varnų šeimos atstovas. Ugiu pralenkia kovus, varnas, kuosas. Turi panašią į pleištą uodegą ir storą snapą. Kovai žiemoja šiltesniuose kraštuose, pasiekia Prancūzijos upių slėnius, Anglijos salas. Varnas ir baltų pūgų metu neapleidžia lietuviškų girių, tik arčiau miestelių, tarpumiškių sodybų patraukia. Sukaliojasi ten, kur kaimiečiai meitėlius sviina. Tuomet ir varnui koks nors bryzelis nupuola. Kovai — kolektyvo paukščiai. Jeigu seka traktorių, tai ištaisais pulkais. Krankliai mėgsta vienumą. Dažniausiai gyvena poromis. Jų gyvenimo būdas ir aprauktas paslaptinumo kraiste. Jei rekaujančių kranklių pora praskrenda virš tamsių eglių viršūnių, grybautojai atrodo lyg girios glūdumų dvasios — šmėklos būtų nuplasnojusios.

Paklajokime po Vilkabrastės salą. Atgyja ji, kaip vietiniai eigučiai sako, neįpusėjus žiemai. Skardus balsas paskelbia: kranklys atšventė vestuves, susirado savą porą.

Vasaryje Vilkabrastės varnai pradeda taisyti, naujai rėsti savo lizdą, nešti į jį šakas, šapus. Kovo viduryje varno patelė į lizdą pušyje — „Raganos krėsle“ padeda žalsvai melsvus, pamargintus taškais kiaušinius. Visus penkis šiltai pūkais užklostos.

Tai irgi didelė įdomybė. Kranklys pirmasis iš paukščių girioje susirūpina nauja karta. Vitalijus Biankis savo knygoje „Miško laikraštis“ pradeda nuo pirmosios pavasarinės telegramos iš raisto:

„...Varno patelė visų paukščių pirmoji padėjo kiaušinį. Jos lizdas yra aukštoje eglyje, labai snieguotoje. Kad kiaušinis neatauštų ir paukščiukas jame nesušaltų, varno patelė nepalieka lizdo. Peną jai atneša varnas...“

Rūpestingas tėvas maisto atneša vadinamame „poliežuviniame maiše“. Net nukniaukto vištos kiaušinio trynį sugeba nepaleisti, atskrenda su juo gerą kelio gabalą ir pamaitina pačią. Manoma, kad kartais ir pats kranklys atsitopia perekslės vieton. Labai stropiai frakuotas miško atsiskyrėlis eina ir savojo lizdo sargybą.

Iš toli pastebėjęs mišku važiuojantį žmogų, prie pelių sėlinančią lapę, virš pušų besisukantį vištvanagį, tuojau sušunka, kad pati girdėtų. O dieną pasirodžiusią pelėdą kranklys persekioja kartu su visais miško sparnuotaisiis zylėmis, bukučiais, kėkštiais.

Leonardas Grudzinskis

Naujas eksponatas

Regis, jau surinkta viskas, ką sukūrė Čiurlionis, ką lietė jo rankos, kas mena jo vardą. Tačiau visai neseniai M. K. Čiurlionio muziejaus ekspozicija Kaune papildė unikaliu eksponatu — tai pianinas „Sponagel“, kuriuo skambino garsusis mūsų tautietis. Vertingą eksponatą muziejui perdavė Lietuvos visuomeninė kultūros draugija Lenkijoje. Mokydamasis Varšuvos muzikos mokykloje, o vėliau konservatorijoje, M. K. Čiurlionis prie šio muzikos instrumento praleido daug valandų, galbūt prie jo subrandino ne vieną savo genialų kūrinių.

Antanas Lieponis

Vilnius, 1988 m. birželio 23 d.

KAUNO ŽALGIRIEČIAMS — SIDABRO MEDALIAI

Kauno „Zalgirio“ vyrų komanda, ISRS krepšinio čempionato sidabro medalių laimėtoja.

Kam gegutė šimtą metų iškukavo

Molėtų rajonas respublikoje garsėja ne tik ežerais ir gamtovaizdžiais, poilsio namų kompleksais, kartu tai ir vienas švariausių respublikos kampelių su skaidriais vandenimis ir tyru oru. Tad ne nuostabu, kad šiame rajone ne viena dešimtis ilgaamžių. Paskutinio respublikos gyventojų surašymo duomenimis, 76 procentai Lietuvos ilgaamžių yra moterys.

Viena seniausių Lietuvos gyventojų Barbora Jasaitė — Plungės rajono, Rietavo apylinkės Vitkelių kaimo gyventoja, kuriai 1985 metais sukako 130. Jos kelios seserys, irgi iš Žemaitijos, taipogi sulaukė gražaus amželio — devyniasdešimt ir šimto metų.

Nūnai seniausia pamario gyventoja Ona Valentukonienė kovo aštuntąją atšventė savo 106 gimtadienį. Ji ir šiandien jaunatviškai pasitempusi, siuva, mezga, garsėja kaip puiki verpėja, augina gėles. Onos vaikystė prabėgo Dūkijoje, o dabar gyvena dukros Birutės namuose Šilutės rajono Vilkiškių kaime.

Beje, Šilutės rajone, kur kiekviename kampelyje jaučiamas Kuršių marių vėjų alsavimas, gyvena ir daugiau šimtamečių moterų. Svėkšniškei Onai Mažonaitėi

ir Agnei Griksaitei šiemet sukaks 106 ir 103 metai. Kintų gyventoja Ana Pavlova švęs 102 gimtadienį, o 101 jau sulaukė Vainuto apylinkės Gorainių kaimo gyventoja Ona Mereckienė...

Senatvė nėra liga. Ji — natūralus biologinis procesas. Žmogus, išsaugojęs darbingumą, sveiką gyvenimo būdą, ilgai gyvena, jausdamas gyvenimo pilnatvę. Tikriausiai ilgaamžiškumas — ne tik nuo mūsų vidinio biologinio laikrodžio priklauso, bet ir nuo tradicijų, polinkių, sveikų pažiūrų. Taip mano respublikos gerontologijos kabineto specialistai. Toks kabinetas kol kas vienintelis, tačiau gydytojai mano, kad jo pacientu turėtų tapti kiekvienas žmogus, sulaukęs penkiasdešimt metų.

Galbūt todėl, kad pamaryje — ilgaamžis ne retenybė, tai šiame rajone daugiausia respublikoje daugiavaikių motinų. Štai Stoniškių tarybinio ūkio gyventojų Teresės ir Kazimiero Jakantų šeima pamaryje pati gausiausia — 11 sūnų ir šešios dukros. Vyriausiasis sūnus Jonas gimė prieš 27 metus. Dabar Šilutės rajone net 113 moterų suteikti Motinų didvyrių vardai.

Jonas Valentukonis

FOTOGRAFAI IR DAILININKAI — VILNIAUS METRAŠTININKAI

„Vos akimirkos tereikėjo jiems nukirsti šią galvą, o ir šimtą metų nebus kitos tokios, — pasakė sužinojęs apie Lavuazjė mirtį, matematikas Lagranžas.

Tuos, aforizmu tapusius žodžius, prisiminiau prie parodos „Senasis Vilnius piešiniuose ir nuotraukose“ stendų. Ši paroda eksponuojama Lietuvos kultūros fonde, kuris ir yra jos rengėjas.

„Neperskaityta lietuvių kultūros knyga — taip pavadino Vilniaus senamiestį istorikai ir restauratoriai. Nėra paprasta versti jos puslapius — daug baltų dėmių... Nežinome, kaip atrodė Vilnius XV ir XVII amžiais, kuo skyrėsi katalikų, stačiatikių žydų, ir totorių gyvenamieji kvartalai. Kaip kadaise atrodė Mėsinių, Dminių ar Liejyklos gatvės, krautuvėlių ir amatininkų dirbtuvėlių vidus... Mat Vilnius ne vieną šimtmetį buvo karų, gaisrų, perstatinėjimų skurdinamas ir labai pasikeitė, — sako parodos rengėjai. — Tad mūsų tikslas — piešiniuose ir nuotraukose priminti bent dalį to, kas prarasta...“

Parodoje — apie 700 eksponatų. Unikalių nuotraukų, piešinių, Vilniaus planų. Surinkti į vieną daiktą jie tampa ne vien pažintine medžiaga, bet ir neįkainojamu dokumentu istorikams, archeologams, architektams — visiems, kam šiandien rūpi Vilniaus paminklų ir jo unikalių urbanistinės visumos išsaugojimas. Nūnai pripažįstame, kad daug materialiosios kultūros paminklų pažinti ir atkurti galima tik iš žinių, glūdinčių archyvuose, muziejų fonduose. Tačiau mūsų žinios apie Vilnių ne tokios giles, nors iš visų Lietuvos miestų Vilnius bene labiausiai ištyrinėtas. Apie jo istoriją, žymius žmones, meną parašyta nemažai. Tačiau restauratorių ir statybininkų senamiestyje laukia nuolatiniai netikėtumai. Tai ir radiniai po žeme, ir pačiuose senamiesčio namuose. Viena svarbiausių netikėtumų priežasčių — nepilna ir neuosekli archyvų medžiaga. Dokumentai žūdavo gaisruose, būdavo išvežami kaip karo grobis ir kitokių politinių peripetijų metu.

Nebuvo lengva parodos dokumentiką surinkti į vieną vietą. Visi dokumentai buvo išbarstyti po muziejų saugyklas, asmeninius Vilnis, 1988 m. birželio 23 d.

archyvus, rankraštytus. Daug prisidėjo V. Landsbergis-Zemkalinis, V. Landsbergis, A. Kubilius, O. Bogdanovičius, A. Kynas, L. Luokevičius, I. Maceika, E. Zingeris, dailininkai J. Mackonis, A. Percovas; fotografai A. Kunčius, G. Talas, pateikę eksponatus iš savo archyvų, rinkinių kolekcijų. Daug triūsė Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos bei Kauno valstybinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus, Vilniaus V. Kapsuko mokslinės bei Lietuvos TSR Mokslių Akademijos centrinės bibliotekų specialistai, padėję atrinkti ir rasti archyvuose reikalingą medžiagą.

Skulptoriaus A. Kyno nuotraukose galima išvysti senųjų meistrų metalo dirbinius, kadaise puošiusius miestą, o vieno pirmųjų Vilnių jamžinusių fotografų J. Bulhako darbuose — senojo Vilniaus kampelius, kurie ypač nukentėjo

Aplankykite Lietuvą

Abiejų pažangiųjų laikraščių („Vilnius“ ir „Laisvės“) aktyvas šiemet organizuoja septynias turistines grupes vykti į Lietuvą. Kaip visuomet, grupės Vilniuje pasitiks Tėviškės draugija. Šių grupių turistai turės progą aplankyti savo gimtąsias vietas, pabuvoti su giminėmis, draugais bei pažįstamais.

Jau susitarta, kad visais kelionės reikalais rūpintųsi American Travel Service Bureau agentūra, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643, telefonas (312) 238-9787. Dėl daugiau informacijų kreipkitės į „Vilnius“ įstaigą, 3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, telefonas (312) 842-7325.

Grupės išdėstytos sekamai:

Išvyks ir atvyks	Kur kiek naktų nakvos
Gegužės 24 — Birželio 12	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Birželio 20 — Liepos 9	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Liepos 5 — Liepos 20	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2
Rugpj. 8 — Rugpjūčio 29	Belgrade 1, Maskvoje 2, Vilniuje 15 Moscow 1, Belgrade 1,
Rugpj. 29 — Rugsėjo 12	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 1
Rugsėjo 6 — Rugsėjo 25	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 2
Spalio 4 — Spalio 19	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2

Kaštus

Pirma grupė iš Čikagos \$2315.00, iš New Yorko \$2205.00
Antra grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Trečia grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
Ketvirta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Penkta grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
Šešta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Septinta grupė iš Čikagos \$1825.00, iš New Yorko \$1715.00

P.S. Kadangi lėktuvais keliauti kainos nėra pastovios, tai ir su šiomis grupėmis keliauti į Lietuvą, iškeliavimo metu, gali būti truputį brangiau ar pigiau.

Adm.

nuo karų. XIX a. pabaigos Vilnių jamžino fotografas J. Čechovičius, o to pat šimtmečio pradžios Vilnius atsispindi dailininkų J. Peškos, J. Ožemblovskio ir kitų darbuose, kurie eksponuojami parodoje. Parodoje taip pat galima susipažinti su 1840, 1853, 1893 metais dailininko J. Kamarausko braižytu, 1898 metų Vilniaus planais bei kitais kartografiniais dokumentais. Ypač unikali dailininko J. Kamarausko padarytos karo sužalojų Vilniaus gatvių išklotinės — iš viso 28.

Parodos rengėjai stengėsi atkreipti lankytojų dėmesį į du dalykus. Pirmiausia, norėta parodyti senamiestį, jo aplinką kaip neda-

lijamą visumą. Čia įspūdingiausias J. Ožemblovskio litografijos, J. Peškos akvarelės, M. Dobužinskio piešiniai bei grafikos darbai, J.

Čechovičiaus, J. Bulhako, A. Kunčiaus nuotraukos. Antra, pabandyta parodyti išnykusius senamies-

čio pastatus, kvartalus — aplinką, kuri nepasiekė mūsų dienų. Jeigu parodos lankytojai susimąstys prie eksponatų, pajaus, kaip lengva negrįžtamai prarasti, padaryti skubotų sprendimų, kuriuos paskui sunku ištaisyti, jei parodos medžiaga pravers Vilniaus puoselėtojams, tai paroda pasieks savo tikslą.

Viktoras Armalis

BŪSIM AGRONOMĖS!

Vilniaus rajono Budvydiškių tarybinio ūkio-technimumo moksleivės — būsimos agronomės.
D. Flygelio nuotr.

